

МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет соціально-гуманітарних технологій та менеджменту
Кафедра мовної підготовки та соціальних комунікацій

Затверджено
Науково-методичною радою Університету,
протокол від «16» 02 2023 № 2
Голова НМР Іван ШЕМЕЛИНЕЦЬ

**Робоча програма
навчальної дисципліни
«Загальне мовознавство»**

для підготовки здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
(денної та заочної форми навчання)
галузь знань 03 «Гуманітарні науки»
спеціальність 035 «Філологія»
ОПП: «Германські мови та літератури (переклад включно)»
Статус дисципліни: обов'язкова

2023/03/28 16:09
Ірпінь 2023

Робоча програма навчальної дисципліни «Загальне мовознавство» складена на основі освітньо-професійної програми «Германські мови та літератури (переклад включно)» першого (бакалаврського) освітнього рівня спеціальності 035 «Філологія», затвердженої Вченою радою Університету 24.06.2021 року, протокол № 5.

Укладач: О.В. Дячук, к.філол.н., доцент кафедри мовної підготовки та соціальних комунікацій

Рецензенти: _____ Л.В. Онучак, к. пед. н., доцент кафедри мовної підготовки та соціальних комунікацій
Н.І. Зикун, д. н. із соц. ком., проф., декан факультету соціально-гуманітарних технологій та менеджменту

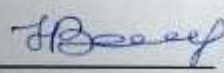
Гарант ОП О.В. Дячук, к.філол.н., доцент кафедри мовної підготовки та соціальних комунікацій

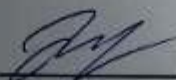
Програму навчальної дисципліни розглянуто та схвалено кафедрою мовної підготовки та соціальних комунікацій, протокол від «_08_»_02_2023_ №_6_

Завідувач кафедри Т.С. Гиріна, доктор наук із соціальних комунікацій, доцент

Розглянуто і схвалено вченою радою факультету соціально-гуманітарних технологій та менеджменту, протокол від «_09_»_02_2023_ №_7_

Голова вченої ради факультету соціально-гуманітарних технологій та менеджменту

 Н.І. Зикун, доктор наук з соціальних комунікацій, професор

В.о. директора ННЦМЯОП Ірина КАЧУР, к.біолог.н., доцент

2023/03/28 16:09

ЗМІСТ

1. Передмова	4
2. Опис навчальної дисципліни	5
2.1. Перелік компетентностей, формування яких забезпечує вивчення дисципліни	5
2.2. Результати навчання	6
2.3. Пререквізити та постреквізити вивчення дисципліни	6
2.4. Структура навчальної дисципліни	7
3. Зміст навчальної дисципліни за змістовними модулями	9
4. Критерії оцінювання	19
5. Засоби оцінювання	24
6.Форми та перелік питань до поточного та підсумкового контролю	24
7. Рекомендована література	27

1. ПЕРЕДМОВА

Навчальна дисципліна «Загальне мовознавство» – це дисципліна, складена відповідно до освітньої програми підготовки здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня (денної та заочної форми навчання) галузі знань 03 «Гуманітарні науки», спеціальності 035 «Філологія», яка є складовою дисциплін філологічного циклу нормативного блоку. Його вивчення передбачає розв'язання низки завдань фундаментальної професійної підготовки фахівців вищої кваліфікації. Робоча програма визначає обсяги знань, які студент повинен опанувати відповідно до вимог освітньо-кваліфікаційної характеристики, алгоритму вивчення навчального матеріалу дисципліни «Загальне мовознавство», необхідне методичне забезпечення, складові та технологію оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти.

Метою навчальної дисципліни «Загальне мовознавство» є вивчення закономірностей розвитку і функціонування мови в її багатоаспектних зв'язках з людиною, суспільством, історією, культурою з ура-хуванням методів дослідження та опису мови, а також здобутків лінгвістики за багато віків її розвитку.

Завданням навчальної дисципліни є розширення і поглиблення лінгвістичної підготовки студентів, оволодіння ними досягненнями сучасного світового і вітчизняного мовознавства, розуміння ролі наукових ідей у практиці вузівського і шкільного викладання. Оволодівши цим курсом, студенти повинні: 1) знати, що сучасний стан мовознавства є результатом довготривалого розвитку науки про мову, засвоїти найважливіші досягнення світової лінгвістичної думки, традиції вітчизняної лінгвістики; 2) оволодіти теоретичною проблематикою курсу в її найтісніших зв'язках з філософськими, логічними та іншими напрямками; 3) оволодіти методами, методиками і прийомами дослідження мови як соціально-історичного, індивідуально-біологічного, семіотичного тощо явища.

Методи та форми навчання. У процесі викладання дисципліни «Загальне мовознавство» використовується комплекс методів, серед яких:

- методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності (наочні, практичні, творчі, проблемно-пошукові, індивідуально-консультаційна робота під керівництвом викладача, самостійна робота);
- методи стимулювання й мотивації навчально-пізнавальної діяльності;
- методи контролю за ефективністю навчально-пізнавальної діяльності (усного контролю; письмовий контроль; тестові методи; контрольна перевірка).

Зазначені методи реалізуються під час проведення аудиторних занять та самостійної роботи здобувачів вищої освіти. Навчальний матеріал модуля, передбачений для індивідуальних завдань та самостійного опрацювання здобувачами вищої освіти, вноситься на поточний контроль поряд з навчальним матеріалом, який опрацьовується під час аудиторних семінарських занять.

Форма навчання: денна та заочна

Форми організації занять: Навчальний процес здійснюється у формі лекцій, семінарських занять, самостійної позааудиторної роботи студентів під керівництвом викладача (у тому числі з використання новітніх засобів інформації та технологій), індивідуальних занять.

Організація поточного контролю та підсумкового контролю знань: підсумковий контроль проводиться у формі диференційованого заліку.

2. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Рівень вищої освіти галузь знань спеціальність , Освітня програма	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів ECTS – 4 /3	Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)	Обов’язкова	
Модулів - 1	Галузь знань 03 «Гуманітарні науки»	Рік підготовки:	
Змістових модулів - 2		2-й	2-й
Загальна кількість годин – 120 /90		Семестр	
		4-й	4-й
		Лекції	
	Спеціальність 035 «Філологія» ОПП «Германські мови та літератури (переклад включно)»	32 год.	4 год.
		Семінарські	
		28 год.	2 год.
		Самостійна робота	
		58 год.	82 год.
		Індивід.-консультац. робота	
		2/2	
Форма семестрового контролю: диф. залік			

2.1. ПЕРЕЛІК КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ, ФОРМУВАННЯ ЯКИХ ЗАБЕЗПЕЧУЄ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ:

ІК. Здатність розв’язувати складні завдання і проблеми в галузі лінгвістики та перекладознавства в процесі професійної діяльності або навчання, що передбачає проведення досліджень та здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

ЗК 3. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 6. Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 11. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

СК 5. Здатність використовувати в професійній діяльності системні знання про основні періоди розвитку літератури, що вивчається, від давнини до XXI століття, еволюцію напрямів, жанрів і стилів, чільних представників та художні явища, а також знання про тенденції розвитку світового літературного процесу та української літератури.

СК 7. Здатність до збирання й аналізу, систематизації та інтерпретації мовних, літературних, фольклорних фактів, інтерпретації та перекладу тексту (залежно від обраної спеціалізації).

2.2. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Програмні результати навчання:

ПРН 1. Вільно спілкуватися з професійних питань із фахівцями та нефахівцями державною та іноземною(ими) мовами усно й письмово, використовувати їх для організації ефективної міжкультурної комунікації.

ПРН 6. Використовувати інформаційні й комунікаційні технології для вирішення складних спеціалізованих задач і проблем професійної діяльності.

ПРН 8. Знати й розуміти систему мови, загальні властивості літератури як мистецтва слова, історію мови (мов) і літератури (літератур), що вивчаються, і вміти застосовувати ці знання у професійній діяльності.

ПРН 10. Знати норми літературної мови та вміти їх застосовувати у практичній діяльності.

2.3. ПРЕРЕКВІЗИТИ ТА ПОСТРЕКВІЗИТИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ.

Передумовами вивчення даного предмету є вивчення дисциплін «Лінгвістика тексту та функціональна лінгвістика», «Культурні та правові аспекти перекладу».

Дисципліни, які будуть базуватися на даній дисципліні: «Лексикологія», «Комунікативна лінгвістика», «Когнітивна лінгвістика», «Теоргараматика».

2.4 СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Денна форма навчання

№ п/п	Змістові модулі	Кількість годин				Всього (год.)
		Лекції (год.)	Семінари (год.)	Інд.-конс. робота під керівн. викладача (год.)	СРС (год.)	
МОДУЛЬ I = 4 кредити (120 год.)						
ЗМ 1 (Теми 1-5) Загальне мовознавство як лінгвістична дисципліна.						
T.1	Зміст і основні завдання загального мовознавства	2	2		5	9
T.2	Знакова природа мови	2	2		5	9
T.3	Мова і мислення	2	2		6	10
T.4	Мова і мовлення	2	2		6	10
T.5	Структура мови	4	2		6	12
Форма контролю: модульна контрольна робота (за рахунок семінарського заняття – 40хв.)						
Всього по ЗМ 1		12	10	0	28	50
ЗМ 2 (Теми 6-11) Теоретичні досягнення загального мовознавства						
T.6	Фонологічна система мови	4	4		5	13
T.7	Граматична система мови	4	2		5	11
T.8	Лексико-семантична система мови	4	2		5	11
T.9	Мова і суспільство	2	4		5	11
T.10	Мова та історія (розвиток мови)	4	2		5	11
T.11	Методи дослідження мови	2	4	2	5	13
Всього по ЗМ 2		20	18	2	30	70
Форма контролю: модульна контрольна робота (за рахунок семінарського заняття – 40хв.)						
Форма підсумкового контролю – диф. залік						
Разом годин з курсу		32	28	2	58	120

№ п/п	Змістові модулі	Кількість годин				Всього (год.)
		Лекції (год.)	Семінари (год.)	Інд.-конс. робота під керівн. викладача (год.)	СРС (год.)	
МОДУЛЬ I = 3 кредити (90 год.)						
ЗМ 1 (Теми 1-5) Загальне мовознавство як лінгвістична дисципліна.						
T.1	Зміст і основні завдання загального мовознавства	2			8	10
T.2	Знакова природа мови				8	8
T.3	Мова і мислення				8	8
T.4	Мова і мовлення				8	8
T.5	Структура мови				8	8
Форма контролю: модульна контрольна робота (за рахунок семінарського заняття – 40хв.)						
Всього по ЗМ 1		2	0	0	40	42
ЗМ 2 (Теми 6-11) Теоретичні досягнення загального мовознавства						
T.6	Фонологічна система мови				7	7
T.7	Граматична система мови				7	7
T.8	Лексико-семантична система мови		2		7	9
T.9	Мова і суспільство				7	7
T.10	Мова та історія (розвиток мови)				7	7
T.11	Методи дослідження мови	2		2	7	11
Всього по ЗМ 2		2	2	2	42	48
Форма контролю: модульна контрольна робота (за рахунок семінарського заняття – 40хв.)						
Форма підсумкового контролю – диф. залік						
Разом годин з курсу		4	2	2	82	90

3. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ЗА ЗМІСТОВИМИ МОДУЛЯМИ

МОДУЛЬ I

ЗМ 1. ЗАГАЛЬНЕ МОВОЗНАВСТВО ЯК ЛІНГВІСТИЧНА ДИСЦИПЛІНА.

Тема 1. Зміст і основні завдання загального мовознавства

План лекційного заняття

1. Предмет мовознавства. Зміст і основні завдання загального мовознавства.
2. Місце мовознавства в системі наук.
3. Прикладне мовознавство.

План семінарського заняття

1. Що є предметом мовознавства? Визначте зміст і завдання курсу загального мовознавства.
2. Чим різняться конкретне і загальне, теоретичне і прикладне мовознавство?
3. У чому полягає різниця між курсами загального мовознавства і вступу до мовознавства?
4. Охарактеризуйте зв'язки мовознавства з іншими суспільними і природничими науками.
5. Яка роль курсу загального мовознавства в підготовці вчителя словесника?

План самостійної роботи здобувачів вищої освіти

1. Загальне і теоретичне мовознавство.
2. Мовознавство і суспільні науки.
3. Науково-технічний прогрес і лінгвістика.
4. Інтеграція наук і поява на стику нових дисциплін (артикуляційна фізіологія, нейролінгвістика, психолінгвістика, соціолінгвістика, інженерна лінгвістика, математична лінгвістика, етнолінгвістика, лінгвогеографія тощо).
5. Основні розділи мовознавства: теорія і методологія мовознавства.
6. Історія мовознавства (основні напрями, підходи до вивчення).

Питання для самоконтроля

1. Визначте предмет мовознавства.
2. Охарактеризуйте зміст і основне завдання загального мовознавства.
3. Поясніть зв'язок мовознавства з філософією, історією, логікою, соціологією, етнографією, археологією, літературознавством, медициною, географією, математикою, кібернетикою і інформатикою.
4. Дайте пояснення терміну прикладна лінгвістика.
5. Які традиційні проблеми розглядає прикладна лінгвістика?
6. Назвіть нові проблеми прикладної лінгвістики.
7. Якою є актуальна проблема прикладної лінгвістики?

Рекомендовані літературні джерела:

Основні [1 - 4];

Додаткові [9; 10,11]

Інформаційні ресурси в Інтернеті: [4, 5]

Міжнародні видання: [1, 2]

Тема 2. Знакова природа мови

План лекційного заняття

1. Поняття про знак і знакову систему мови.
2. Типологія знаків.
3. Структура знака.
4. Специфіка мовного знака. Своєрідність мови як знакової системи.
5. Знаковість і одиниці мови.
6. Мова і несловесні форми спілкування (паралінгвістика і паракінесика).

План семінарського заняття

1. Сформулюйте визначення знака. Назвіть його основні властивості.
2. У працях яких філософів і мовознавців започатковано вчення про знакову природу мови?
3. У чому полягає оригінальність підходу до трактування мовних знаків Ф. де Соссюра?

4. Як називається наука, що вивчає структуру та функціонування різних знакових систем? Із працями яких учених пов'язують зародження цієї науки?
5. У якому співвідношенні перебувають лінгвістика і семіотика? Що таке лінгвосеміотика і хто є її основоположником?
6. Назвіть основні ознаки знака й охарактеризуйте їх.
7. Розкрийте сутність найвідоміших класифікацій знаків.
8. Які концепції структури знака вам відомі? Чому деякі вчені вважають, що значення не входить до структури знака? Яка концепція структури знака, на вашу думку, є прийнятною? Аргументуйте своє твердження.
9. Які думки існують стосовно знакових одиниць у мові? Чи всі мовні одиниці можна вважати знаками?
10. У чому подібність і відмінність паралінгвістики й паракінесики? Наведіть приклади використання в комунікації невербальних знаків.

План самостійної роботи здобувачів вищої освіти

1. Семіотика як наука, що вивчає знакові системи.
2. Мова і знаки, їх структура й класифікація.
3. Унілатеральна й білатеральна теорія мовного знака.
4. Специфічні властивості мовного знака
5. Науки, які вивчають несловесну інформацію.

Питання для самоконтроля

1. Охарактеризуйте поняття “семіотика”.
2. З працями якого вченого пов'язане зародження семіотики?
3. Назвіть основні ознаки знака.
4. Назвіть найвідоміші класифікації знаків.
5. Хто є основоположником лінгвосеміотики?
6. Назвіть знаки класифікації за типом відношень між матеріальною формою знака і позначуваним об'єктом?
7. Поясніть функціональну класифікацію.
8. Яку класифікацію запропонував польський мовознавець А.Шафф?
9. Хто з учених запропонував бінарну класифікацію знаків?
10. Охарактеризуйте бінарну класифікацію.
11. Хто з учених стверджує, що знак має тільки план вираження?
12. Хто з учених розглядає знак як двосторонню одиницю?
13. Які аспекти знаків розрізняють за Ч.Моррісом?
14. Які аспекти знаків розрізняють за Г.Клаусом?
15. Які риси мають мовні знаки за Фердинандом де Соссюром?
16. Як розглядає мовний знак шведський лінгвіст Б.Мальберг?
17. У чому суть асиметричного дуалізму мовного знака? Хто ввів термін “асиметричного дуалізму”?
18. У чому полягає своєрідність мови як знакової системи?
19. Охарактеризуйте білатеральну теорію.
20. Які рівні виділяються в мові стосовно знаків?

Рекомендовані літературні джерела:

Основні [4,6,12];

Додаткові[1, 4; 8]

Інформаційні ресурси в Інтернеті: [6,8]

Міжнародні видання: [4,8]

Тема 3. Мова і мислення

План лекційного заняття

1. Проблема співвідношення мови і мислення.
2. Психофізичні основи зв'язку мови і мислення. Внутрішнє мовлення і мислення.
3. Роль мови у процесі пізнання.

План семінарського заняття

1. Чому проблема співвідношення мови і мислення належить до однієї з найскладніших проблем мовознавства?
2. Які тенденції щодо питання про співвідношення мови і мислення існують у мовознавстві?
3. Які є підстави вважати, що мислення може здійснюватися без допомоги мови? За яких обставин це буває?
4. Доведіть, що єдність мови і мислення не означає їх тотожності.
5. У яких співвідношеннях перебувають внутрішнє мовлення і мислення?
6. Яка роль мови в процесах пізнання?

План самостійної роботи здобувачів вищої освіти

1. Проблема взаємозв'язку мови мислення і свідомості.
2. Три типи мислення (чуттєво-образне, технічне і поняттєве) і їх відношення до мови.
3. Мовні одиниці і логічні форми мислення.
4. Менталінгвістика як наука, що вивчає взаємовідношення мови мислення і свідомості.
5. Поняття про нейролінгвістику.
6. Психолінгвістика як наука, що вивчає процеси сприйняття і формування (породження) мовлення.

Питання для самоконтроля

1. Яка різниця між свідомістю і мисленням?
2. Хто з учених дотримувався тенденції відривання мови від мислення і навпаки?
3. Хто з учених дотримувався тенденції ототожнення мови і мислення?
4. Охарактеризуйте менталістичний і механічний напрямки щодо відношення мови до мислення.
5. На які типи поділяється мислення?
6. Які факти свідчать про нетотожність мови і мислення?
7. Що таке афазія? Назвіть види афазії.
8. Що називається нейролінгвістикою?
9. Скількох типів буває внутрішнє мовлення?
10. Хто автор гіпотези лінгвальної відносності?

Рекомендовані літературні джерела:

Основні [3, 8, 10];

Додаткові [7, 8, 11]

Інформаційні ресурси в Інтернеті: [4, 5]

Міжнародні видання: [6,7]

Тема 4. Мова і мовлення

План лекційного заняття

1. З історії вивчення проблеми мови і мовлення.
2. Сучасні уявлення про співвідношення мови і мовлення.
3. Важливість і складність проблеми мови і мовлення.

План семінарського заняття

1. Розкрийте основні етапи в дослідженні питання про співвідношення мови і мовлення.
2. Які принципові відмінності в інтерпретації цієї проблеми характерні для концепції Ф. де Соссюра, Я. В. Щерби і Е. Косеріу?
3. Як трактується проблема співвідношення мови і мовлення в сучасному мовознавстві?
4. Яке теоретичне і практичне значення має дихотомія «мова — мовлення»?

План самостійної роботи здобувачів вищої освіти

1. Поняття «мова» і «мовлення» в історії мовознавства.
2. Три підходи до вивчення проблеми «мова і мовлення»: гносеологічний, онтологічний і прагматичний.
3. Принципи розмежування мови і мовлення.
4. Протиріччя між мовою і мовленням як одна з головних причин розвитку мови.
5. Актуальність розв'язання проблеми мови і мовлення для методики викладання мови.

Питання для самоконтроля

1. Хто з учених порушив проблему мови і мислення?
2. Назвіть основні положення дихотомії “мова-мовлення” Ф. де Соссюра.

3. Як можна узагальнити положення дихотомії “мова-мовлення”?
4. Хто з учених продовжив соссюрівську дихотомію “мова-мовлення”?
5. Що стверджує Л.Щерба щодо мови і мовлення?
6. Яку побудову “мова-мовлення” запропонував М.Андрєєв і Л.Зінгер?
7. Яку побудову “мова-мовлення” запропонував румунський мовознавець Е.Косеріу?
8. Що таке рівень мови? Які він має аспекти?
9. Що являє собою теорія Л.Ємельянова щодо мови і мовлення?
10. Що являє собою концепція О.І.Смирницького щодо мови і мовлення?
11. Як інтерпретують мову і мовлення Т.Ломтев, М.Панов, А.Супрун?
12. Які ознаки для розгляджування мови і мовлення є найважливішими? Хто з учених їх визначає?
13. Як розглядається мова і мовлення в сучасному мовознавстві?

Рекомендовані літературні джерела:

Основні [3, 4,12];

Додаткові[1, 4; 8]

Інформаційні ресурси в Інтернеті: [2,3]

Міжнародні видання: [4,8]

Тема 5. Структура мови

План лекційного заняття

1. Системний характер мови.
2. Парадигматичні, синтагматичні й ієрархічні відношення між мовними одиницями.
3. Структура мови. Основні й проміжні рівні мови.
4. Теорія ізоморфізму й ієрархії рівнів мови.
5. Своєрідність системності мови. Співвідношення системних і несистемних явищ у мові. Система і норма.

План семінарського заняття

1. Доведіть, що мова має системний характер.
2. Які типи систем розрізняє сучасна наука? До якого типу систем належить мова? Обґрунтуйте відповідь.
3. На чому ґрунтується системність мови? Які відношення існують між мовними одиницями?
4. За яким принципом виділяються мовні рівні? У чому відмінність між основними і проміжними рівнями мови? Який зміст вкладають у поняття ізоморфізму й ієрархії рівнів мови?
5. У чому виявляється своєрідність системності мови? Як співвідносяться поняття мовної системи і норми?

План самостійної роботи здобувачів вищої освіти

1. Система і структура мови.
2. Поняття про яруси (рівні) мовної системи. Основні і проміжні яруси, їх одиниці.
3. Взаємозв'язок структурних компонентів мови в межах кожного ярусу і всіх ярусів між собою
4. Охарактеризуйте рівні мови.

Питання для самоконтроля

1. Хто з учених увів поняття системи щодо мови?
2. Які це системоутворювальні і системонабуті властивості мовних одиниць?
3. Якими бувають мовні системи?
4. Яку класифікацію мовним системам подає В.Солнцев?
5. Які це відкриті і закриті мовні системи?
6. Який характер має фонологічна, морфологічна і лексико-семантична системи?
7. Поясніть поняття “динамічність мовної системи”.
8. У чому полягає гетерогенність мовної системи?
9. Охарактеризуйте прагматичні відношення мовних одиниць.
10. Охарактеризуйте синтагматичні відношення мовних одиниць.
11. Охарактеризуйте ієрархічні відношення мовних одиниць.
12. Хто вперше розмежував терміни система і структура?
13. Чия інтерпретація понять “система” і ”структура”загальноприйнятою?
14. Які принципи використовуються для розрізнення рівнів мови?

15. Які рівні основні, а які проміжні?
16. Хто є основоположником морфонології?
17. Хто висунув теорію ізоморфізму?
18. Хто сформулював теорію ієрархії рівнів? У чому її сутність?

Рекомендовані літературні джерела:

Основні [3, 5,10];

Додаткові[4; 7, 8,]

Інформаційні ресурси в Інтернеті: [2-4]

Міжнародні видання: [6,7]

ЗМ2. ТЕОРЕТИЧНІ ДОСЯГНЕННЯ ЗАГАЛЬНОГО МОВОЗНАВСТВА

Тема 6. Фонологічна система мови

План лекційного заняття

1. Передумови фонології.
2. Поняття фонем.
3. Фонем в парадигматиці й синтагматиці.
4. Поняття фонологічної системи.
5. Фонологічні школи.

План семінарського заняття

1. Чим різняться трактування фонем І. О. Бодуеном де Куртене, Л. В. Щербою і М. С. Трубецьким? 2. Охарактеризуйте функції фонем.
3. Як співвідносяться між собою фонем в парадигматиці й синтагматиці?
4. У чому полягає своєрідність фонологічних систем різних мов?
5. Які фонологічні школи існують і чим вони різняться між собою?

План самостійної роботи здобувачів вищої освіти

1. Фонетика і фонологія.
2. Проблеми фонем.
3. Наука про диференційні ознаки фонем і теорія опозицій в фонології.
4. Просодичні одиниці і проблеми їх теоретичного і експериментального вивчення.
5. Методи фонології і проблеми фонемного описання різних мов.
6. Аналіз основних фонологічних концепцій.

Питання для самоконтроля

- 1.Хто з учених обґрунтував поняття фонем?
- 2.Хто з учених увів термін фонема?
- 3.Хто з представників Ленінградської фонологічної школи збагатив теорію фонем?
- 4.Хто з представників Празької фонологічної школи створив теорію фонем?
- 5.Які рівні розрізняють у фонології? Охарактеризуйте їх.
- 6.Що є основним поняттям фонем?
- 7.Дайте визначення фонемі.
- 8.Охарактеризуйте функції фонем.
- 9.Охарактеризуйте ознаки фонем.
- 10.Як використовуються диференційні ознаки фонем?
- 11.Поясніть прагматичний аспект фонем.
- 12.Які позиції фонем називають сильними, а які слабкими?
- 13.Що таке варіанти і варіації фонем?
- 14.Що таке диз'юнкція і кореляція?
- 15.Які це опозиції фонем одномірні і багатомірні?
- 16.Які це опозиції привативні, градуальні, еквіполентні?
- 17.Хто з учених розробив універсальну систему диференційних ознак фонем на бінарному принципі?
- 18.Поясніть проблему реальної фонем.
- 19.Яка із шкіл створила теорію паралельних і перехресних рядів чергування фонем?

Рекомендовані літературні джерела:

Основні [1,3,12];

Додаткові[1, 4; 14]

Інформаційні ресурси в Інтернеті: [2,3]

Міжнародні видання: [1,5]

Тема 7. Граматична система мови

План лекційного заняття

1. Граматика. Граматичне значення.
2. Граматичні категорії.
3. Морфологічний рівень. Морфема.
4. Синтаксичний рівень. Сучасні теорії речення.

План семінарського заняття

1. Охарактеризуйте типи граматичних значень і граматичних категорій. Що розуміють під прихованими граматичними категоріями?
2. Проаналізуйте сучасні теорії морфеми і частин мови.
3. Охарактеризуйте сучасні теорії речення. Що таке структурна і позиційна схема речення? Як у сучасних дослідженнях трактується парадигматика речення?
4. Чим різняться конструктивний і комунікативний синтаксис? Що таке глибинна структура речення?
5. У чому сутність актуального членування речення?

План самостійної роботи здобувачів вищої освіти

1. Аналіз основних граматичних концепцій.
2. Проблема граматичного значення і визначення граматичних категорій в мовах різних типів.
3. Визначення морфеми і проблема мінімального мовного знака.
4. Проблема морфологічної структури слова і принципів її описання стосовно до мов різних типів.
5. Проблема форми слова і поняття парадигми. Принципи класифікації слів за частинами мови.
6. Словотворення в системі мови, його основні поняття.
7. Структурний і комунікативний синтаксис.
8. Методи вивчення синтаксичних структур і основні синтаксичні концепції.

Питання для самоконтроля

1. Охарактеризуйте граматичну систему мови.
2. Дайте характеристику граматичному значенню.
3. Якими ознаками характеризується граматичне значення?
4. На які типи поділяється граматичне значення?
5. Як виникло і ким трактується граматична категорія?
6. Викладіть трактування граматичної категорії, запропоноване І.Штелінгом.
7. Дайте визначення граматичної категорії.
8. Охарактеризуйте ознаку протиставлення граматичної категорії.
9. Охарактеризуйте ознаку формального вираження граматичної категорії.
10. Чи змінюються граматичні категорії?
11. Які граматичні категорії є морфологічними, а які синтаксичними?
12. Хто з учених виявив приховані граматичні категорії? Охарактеризуйте їх.
13. Охарактеризуйте лексико-граматичні розряди.
14. З яких рівнів складається граматична система?
15. Охарактеризуйте морфологічний і синтаксичний рівні.
16. Що є основною одиницею морфологічної системи?
17. Охарактеризуйте морфему.
18. Дайте аналіз частинам мови.
19. Хто є основоположником активного членування речення?
20. Охарактеризуйте комунікативний функціональний синтаксис.
21. На чій теорії базується сучасна теорія частин мови?
22. Які класифікації частин мови є найпопулярнішими зараз?
23. Охарактеризуйте синтаксичний рівень.
24. Що є основною синтаксичною одиницею?
25. Що таке речення, його основні ознаки?

26. Які три погляди існує в науці щодо природи речення?
27. Хто з учених інтерпретує синтаксис як вчення про функції слів у реченні? Чия це концепція?
28. Що таке генеративна лінгвістика Н.Хомського?
29. Охарактеризуйте напрямки вивчення речення та вчених, хто їх представляє?
30. Як трактують парадигму речення різні вчені?
31. Від чого залежить повнота парадигми речення?
32. Яким функціям підпорядковується синтагматична будова речення?
33. Що це за теорія глибинних і поверхневих структур речення?
34. Які типи речення виділяють у логіко-граматичному синтаксисі?

Рекомендовані літературні джерела:

Основні [5,6,9];

Додаткові [1, 4; 8]

Інформаційні ресурси в Інтернеті: [2,7]

Міжнародні видання: [4,8]

Тема 8. Лексико-семантична система мови

План лекційного заняття

1. Поняття лексико-семантичної системи.
2. Парадигматичні відношення.
3. Синтагматичні відношення.
4. Епідигматичні відношення.

План семінарського заняття

1. У чому специфіка системності лексики?
2. Як виявляються системні відношення лексичного рівня в парадигматиці?
3. У яких співвідношеннях перебувають парадигматичний і синтагматичний аспекти лексико-семантичної системи?
4. Чи є вагомими підстави окремо виділяти епідигматичний аспект у лексико-семантичній системі?

План самостійної роботи здобувачів вищої освіти

1. Слово як основна одиниця мовної системи і типи словесних знаків.
2. Рівні аналізу слова: лексематичний і лексико-семантичний.
3. Системна організація лексики.
4. Лексичне значення слова і його значимість (цінність).
5. Теорія семантичного трикутника.
6. Семантична структура слів і поняття логічної семантики (денотат, сигніфікат, десигнат, референція).
7. Поняття семи і методи аналізу семантичної структури слова.
8. Місце фразеологічних одиниць в системі мови, їх типи і функціонування.

Питання для самоконтроля.

1. Хто з вітчизняних мовознавців закликав учених вивчати семантичні відношення між словами?
2. Хто з німецьких вчених досліджував системність лексики?
3. Які це парадигматичні відношення в лексико-семантичній системі?
4. Охарактеризуйте лексико-семантичне поле.
5. Охарактеризуйте лексико-семантичні категорії.
6. Дайте характеристику синонімам, антонімам.
7. Поясніть явище конверсії
8. Поясніть явище гіпонімії.
9. Охарактеризуйте радіальну полісемію.
10. Охарактеризуйте реально-ланцюжкову полісемію.
11. Поясніть синтагматичні відношення слова.
12. Охарактеризуйте контекст лексичний і синтаксичний, системний і несистемний.

Рекомендовані літературні джерела:

Основні [4-8];

Додаткові [1, 4; 13]

Інформаційні ресурси в Інтернеті: [2,6]

Тема 9. Мова і суспільство

План лекційного заняття

1. Суспільна природа мови. Суспільні функції мови.
2. Соціальна зумовленість мовних явищ. Суспільний характер мовної норми.
3. Залежність стану мови від стану суспільства.
4. Мова як найважливіша етнічна ознака. Мова, нація і держава.
5. Мова і культура. Соціолінгвістика, її предмет, завдання і проблеми.
6. Інтерлінгвістика.

План семінарського заняття

1. Обґрунтуйте соціальну зумовленість мовних явищ. Чи все в мові є соціальним?
2. Як відображаються в мові соціальні чинники?
3. Наведіть факти на доказ того, що мові є символом соціальної солідарності.
4. Чому мова є найважливішою етнічною ознакою? Розкрийте співвідношення мови, нації і держави; мови і культури.
5. Охарактеризуйте основні проблеми соціолінгвістики. Розкрийте зміст понять «мовна ситуація» і «мовна політика». Якою мірою можливий свідомий вплив суспільства на мову?

План самостійної роботи здобувачів вищої освіти

1. Багатоаспектна природа мови. Своєрідність мови як суспільного явища.
2. Соціальна диференціація мови, її основні форми.
3. Залежність стану мови від стану суспільства (соціальної організації і соціальної диференціації суспільства, демографічних змін, відмінностей у рівнях економічного розвитку, явищ надбудовного характеру).
4. Основні поняття соціолінгвістики: мовна ситуація, мовна політика.
5. Забезпечення прав на вільний розвиток мов національних меншин в українській державі.
6. Мова як найважливіша етнічна ознака.
7. Мовна поведінка.
8. Перспективи мовного розвитку людства

Питання для самоконтроля

1. Охарактеризуйте мову як соціальне явище.
2. Хто є основоположником психологізму в мовознавстві?
3. Охарактеризуйте соціальні функції мови.
4. Охарактеризуйте мовну норму.
5. Як позначаються суспільні зміни на мові?
6. З поглядом яких вчених пов'язане явище пуризму?
7. У чому етнічний характер мови?
8. До яких критеріїв зводяться відмінності мов?
9. Поясніть поняття «соціолінгвістика».
10. Охарактеризуйте мовну ситуацію.
11. Назвіть оцінні критерії оцінки мов.
12. Які мовні ситуації є простими, а які складними?
13. Які це збалансовані і незбалансовані мовні ситуації?
14. Поясніть явище диглосії.
15. Охарактеризуйте мовну політику.
16. Скільки значень має мовна політика?
17. Охарактеризуйте інтерлінгвістику. Хто з учених увів цей термін?
18. Охарактеризуйте штучні мови.
19. Які проблеми розглядає інтерлінгвістика?

Рекомендовані літературні джерела:

Основні [1,2,5,9];

Додаткові [1, 4; 8]

Інформаційні ресурси в Інтернеті: [1,2,7]

Міжнародні видання: [4,8,10]

Тема 10. Мова та історія (розвиток мови)

План лекційного заняття

1. Мова як явище, що історично розвивається. Синхронія і діахронія.
2. Зовнішні причини мовних змін.
3. Внутрішні причини мовних змін.
4. Питання про прогрес у розвитку мов.

План семінарського заняття

1. Охарактеризуйте зовнішні причини мовних змін.
2. Які зміни в мові можуть бути спричинені контактуванням мов?
3. Що розуміють під внутрішніми причинами мовних змін? У яких антиноміях і тенденціях мовного розвитку вони виявляються?
4. Від чого залежать темпи мовних змін? Обґрунтуйте відповідь.
5. Які думки існують у мовознавстві щодо прогресу в розвитку мов?

План самостійної роботи здобувачів вищої освіти

1. Стан мови як динамічна рівновага.
2. Зовнішні причини мовних змін: контактування мов, прогрес людського суспільства, культурно-історичний контекст.
3. Найважливіші типи внутрішніх змін: пристосування мовного механізму до фізіологічних особливостей людського організму, удосконалення мовного механізму.
4. Чи впливає тип мови на її досконалість?

Питання для самоконтроля

1. Поясніть поняття «синхронія» і «діахронія».
2. Завдяки яким ученим було започатковане розрізнення статистичних і динамічних аспектів мови?
3. У чому суть соссюрівської дихотомії?
4. Охарактеризуйте зовнішні причини мовного розвитку.
5. Які розріняють мовні контакти?
6. Як позначаються на мові запозичення?
7. Поясніть поняття «інтерференція».
8. Чим характеризуються мовні союзи? Назвіть мовні союзи.
9. Поясніть поняття «субстрат», «суперстрат», «абстрат».
10. У чому виявляються внутрішні мовні причини?
11. В яких тенденціях мовного розвитку виявляються внутрішні причини мовних змін?
12. Охарактеризуйте відносний прогрес і абсолютний прогрес у мові.

Рекомендовані літературні джерела:

Основні [3,5,10,11];

Додаткові [1, 4; 8]

Інформаційні ресурси в Інтернеті: [3,7,14]

Міжнародні видання: [4,8]

Тема 11. Методи дослідження мови

План лекційного заняття

1. Поняття про методи наукового дослідження.
2. Вихідні прийоми наукового аналізу мовного матеріалу.
3. Описовий метод.
4. Порівняльно-історичний метод.
5. Метод лінгвістичної географії.
6. Зіставний метод.
7. Структурний метод: 1) методика безпосередніх складників; 2) трансформаційний аналіз; 3) компонентний аналіз.

План семінарського заняття

1. Що таке метод, методика і прийом у мовознавчих дослідженнях?
2. Які вихідні прийоми застосовують у мовознавчих дослідженнях?
3. Охарактеризуйте описовий метод і його прийоми.

4. У чому суть порівняльно-історичного методу? На чому він ґрунтується?
5. Де застосовують метод лінгвістичної географії?
6. У чому полягає специфіка зіставного методу? Що таке мовна типологія і мовні універсали?
7. У яких методиках реалізується структурний метод? Розкрийте суть кожної з них.
8. Які методи використовують у соціолінгвістичних і психолінгвістичних дослідженнях?

План самостійної роботи здобувачів вищої освіти

1. Загальнонауковий (філософський) і суспільно-науковий метод.
2. Два прийоми описового методу: внутрішньої і зовнішньої інтерпретації.
3. Прийоми і принципи етимологічного аналізу.
4. Типологічна класифікація мов. Мовні універсали.
5. Метод лінгвогеографії. Принципи і методи укладання діалектологічних атласів.
6. Психолінгвістичні методи.
7. Застосування математичних методів у мовознавстві.
8. Прикладна лінгвістика.

Питання для самоконтроля

1. Розкрийте поняття «метод».
2. Охарактеризуйте методи дослідження індукції і дедукції.
3. Дайте характеристику гіпотезі, аналізу, синтезу.
4. Коли виник порівняльно-історичний метод і хто був його основоположником?
5. Що є головною метою порівняльно-історичного методу?
6. Дайте аналіз прийомам внутрішньої і зовнішньої реконструкції.
7. Хто з учених розвивав і вдосконалював порівняльно-історичний метод?
8. Охарактеризуйте метод лінгвістичної географії.
9. Чия методика реконструкції прамови послужила імпульсом для розвитку методу лінгвістичної географії?
10. Коли сформувався зіставний метод?
11. Охарактеризуйте зіставний метод. Що є предметом його вивчення?
12. Що таке мовна типологія? Охарактеризуйте її різновиди.
13. Що таке мовні універсали? Охарактеризуйте їх різновиди.
14. Розкрийте сутність структурного методу. Коли виник цей метод?
15. Охарактеризуйте поняття «дистрибуція».
16. Що таке дистрибутивний аналіз?
17. На яких правилах ґрунтуються БС? У чому недолік БС?
18. Охарактеризуйте трансформаційний аналіз. У чому полягає завдання трансформаційного аналізу?
19. Охарактеризуйте компонентний аналіз. Хто з учених заклав його основи?
20. Охарактеризуйте класему, архісему, диференційну, інтегральну, потенційну, градуальну семи.

План індивідуально-консультаційної роботи

1. Методи дослідження мови.
2. Співвідношення понять «метод», «методика», «прийом».
3. Описовий метод, його суть, цілі і завдання.
4. Прийоми і принципи етимологічного аналізу.
5. Реалізація структурного методу.

Рекомендовані літературні джерела:

Основні [4,9,10];

Додаткові [1, 4; 8]

Інформаційні ресурси в Інтернеті: [1,3]

Міжнародні видання: [2,4,8]

4. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Розподіл балів з навчальної дисципліни «Загальне мовознавство»

Денна форма навчання

Модулі	Модуль 1 (100 балів)							
Змістовий модуль 1 – 15 балів								
Загальна кількість балів за змістовим модулем №1	15					5		Залік- 50 балів Загальна оцінка з курсу = 50 балів + 50 балів (Залік)
Теми	T.1	T.2	T.3	T.4	T.5	МКР №1		
Відповідь на семінарському занятті	2	2	2	2	2			
Самостійна робота	Оцінювання самостійної роботи здійснюється під час семінарських занять та написання контрольної роботи							
Змістовий модуль 2 – 35 балів								
Загальна кількість балів за ЗМ №2	35					5		
Теми	T.6	T.7	T.8	T.9	T.10	T.11	МКР №2	
Відповідь на семінарських заняттях	4	2	2	4	2	4		
Самостійна робота	Оцінювання самостійної роботи здійснюється під час семінарських занять та написання контрольної роботи							
Індивідуальна робота	7							
Підсумковий тестовий контроль на платформі дистанційного навчання УДФСУ MOODLE	5							

Модулі	Модуль 1 (25 балів)							
Загальна кількість балів за модулем №1	15						5	10
Теми	T.1	T.2	T.3	T.4	T.5		МКР №1	Індивідуальна робота
Відповідь на семінарському занятті								
Самостійна робота	Оцінювання самостійної роботи здійснюється під час семінарських занять та написання контрольної роботи							
Модулі	Модуль 2 - (25 балів)							
Загальна кількість балів за ЗМ №2	35						5	10
Теми	T.6	T.7	T.8	T.9	T.10	T.11	МКР №2	Індивідуальна робота
Відповідь на семінарських заняттях			20					
Самостійна робота	Оцінювання самостійної роботи здійснюється під час семінарських занять та написання контрольної роботи							
Залік - 50 балів								Загальна оцінка з курсу = 50 балів + 50 балів (Залік)

Таблиця відповідності результатів контролю знань за різними шкалами й критеріями оцінювання.

Переведення даних 100-бальної шкали оцінювання в національну шкалу та шкалу за системою ЄКТС здійснюється в такому порядку:

Сума балів за 100-бальною шкалою	Оцінка в ЄСТS	Значення оцінки ЄСТS	Критерії оцінювання	Рівень компетентності	Оцінка за національною шкалою	
					Екзамен/Диференційований залік	Залік
90-100	A	відмінно	Здобувач вищої освіти виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить та опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні обдарування і нахили	Високий (творчий)	відмінно	зараховано
80-89	B	дуже добре	Здобувач вищої освіти вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно розв'язує вправи і задачі у стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна	Достатній (конструктивно - варіативний)	добре	
70-79	C	добре	Здобувач вищої освіти вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача; в цілому самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти помилки, серед яких є суттєві, добирати аргументи для підтвердження думок			
60-69	D	задовільно	Здобувач вищої освіти відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень; з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих	Середній (репродуктивний)	задовільно	
50-59	E	достатньо	Здобувач вищої освіти володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні			
35-49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання семестрового контролю	Здобувач вищої освіти володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу	Низький (рецептивно-продуктивний)	незадовільно	не зараховано
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням залікового кредиту	Здобувач вищої освіти володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів			

Переведення даних 50-бальної шкали оцінювання в 4-бальну та шкалу за системою ЄКТС здійснюється в такому порядку (для навчальної дисципліни, що вивчається протягом одного, двох і більше семестрів з підсумковим контролем у формі екзамену):

Сума балів за 100-бальною шкалою	Оцінка ЄКТС	За національною шкалою	Рівень компетентності	Оцінка за національною шкалою	
				Екзамен/ диф. залік	Залік
45-50	A	відмінно	Високий (творчий)	відмінно	зараховано
40-44	B	дуже добре	Достатній (конструктивно - варіативний)	добре	
35-39	C	добре			
30-34	D	задовільно			
25-29	E	достатньо	Середній (репродуктивний)	задовільно	не зараховано
17-24	FX	незадовільно з можливістю повторного складання семестрового контролю	Низький (рецептивно-продуктивний)	незадовільно	
0-16	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням залікового кредиту			

Результати складання екзаменів і диференційованих заліків оцінюються за чотирибальною шкалою («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»), а заліків – за двобальною шкалою («зараховано», «не зараховано») і вносяться у відомість обліку успішності здобувача вищої освіти, залікову книжку, індивідуальний навчальний план здобувача вищої освіти (крім «незадовільно» і «не зараховано»).

Шкала оцінювання роботи здобувачів вищої освіти бакалаврів

Кількість балів	Критерії оцінювання
2/20	В повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу. Правильно вирішив усі тестові завдання.
1/10	Не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом. Фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає його під час усних виступів та письмових відповідей, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності, правильно вирішив меншість тестових завдань.
0	Не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його викласти, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань. Не вирішив жодного тестового завдання.

Критерії оцінювання контрольних робіт.

Формою проміжного поточного контролю є контрольні роботи, які проводяться у письмовій формі та кожна з яких оцінюється від 0 до 5 балів.

Розподіл балів за різні види завдань в межах контрольної роботи (МКР)

Вид завдання	Максимальна кількість балів за виконання
Теоретичні питання	3
Тестовий блок	2
Всього	5

Критерії оцінювання відповіді на теоретичне питання

Критерії оцінювання	Кількість балів
Оцінюється робота здобувача вищої освіти, який у повному обсязі дав відповіді на всі теоретичні питання. При цьому використовував актуальну наукову термінологію, належним чином обґрунтовував свої думки та зробив узагальнені підсумки.	3
Оцінюється робота здобувача вищої освіти, який в основному розкрив зміст теоретичних питань. Проте, при висвітленні деяких питань не вистачало достатньої аргументації, допускалися при цьому окремі неістотні неточності та незначні	2

помилки.	
Оцінюється робота здобувача вищої освіти, який дав фрагментарні відповіді на теоретичні питання (без аргументації й обґрунтування, підсумків), у відповідях присутні неточності та помилки або відповідь дана лише на окремі питання.	1
Оцінюється робота здобувача вищої освіти, який дав неправильну відповідь на всі теоретичні питання, допустив істотні помилки, оперував неактуальною застарілою інформацією або відповіді на питання відсутні взагалі.	0

Критерії оцінювання тестового блоку

Критерії оцінювання	Кількість балів
Оцінюється робота здобувача вищої освіти, який зробив правильно всі тестові завдання.	2
Оцінюється робота здобувача вищої освіти, який зробив правильно половину тестових завдань.	1
Оцінюється робота здобувача вищої освіти, який зробив не правильно всі тестові завдання.	0

Критерії оцінювання індивідуальної роботи.

Індивідуальна робота проводиться у формі реферату та презентації і оцінюється від 0 до 7/10 балів.

Шкала оцінювання індивідуальної роботи здобувачів вищої освіти

Кількість балів	Критерії оцінювання
7/10	Послідовність, логічність написання реферату, а також підготовлення по ньому презентації та, відповідно, його захист, а також виокремлення з різних джерел основних положень, які структурно об'єднанні, проаналізовані та узагальнені висновками.
3/5	Послідовність, логічність написання реферату, але без підготовлення презентації.
0	Не написання реферату та презентацію по ньому.

Підсумкове оцінювання знань здобувачів вищої освіти здійснюється за результатами поточного контролю (від 0 до 50 балів) та екзамену (від 0 до 50 балів). Критерієм успішного проходження здобувачем освіти підсумкового оцінювання є отримання не менше 25 балів за поточний контроль та 25 балів за підсумковий контроль у формі заліку.

5. ЗАСОБИ ОЦІНЮВАННЯ

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни «Загальне мовознавство»:

- залік;
- стандартизовані тести;
- реферати;
- інші види індивідуальних та групових завдань;
- контрольна робота;
- усні та письмові відповіді;
- комп'ютерне тестування на платформі MOODLE УДФСУ;
- презентації результатів виконаних завдань.

6. ФОРМИ ТА ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

Підсумковий контроль проводиться у формі заліку.

Змістовний модуль 1.

1. Предмет мовознавства. Зміст і основні завдання загального мовознавства.
2. Місце мовознавства в системі наук.
3. Прикладне мовознавство.
4. Поняття про знак і знакову систему мови.
5. Типологія знаків.
6. Структура знака.
7. Специфіка мовного знака.
8. Своєрідність мови як знакової системи.
9. Знаковість і одиниці мови.
10. Мова і несловесні форми спілкування (паралінгвістика і паракінесика).
11. Проблема співвідношення мови і мислення.
12. Психофізичні основи зв'язку мови і мислення. Внутрішнє мовлення і мислення.
13. Роль мови у процесі пізнання.
14. З історії вивчення проблеми мови і мовлення.
15. Сучасні уявлення про співвідношення мови і мовлення.
16. Важливість і складність проблеми мови і мовлення.
17. Системний характер мови.
18. Парадигматичні, синтагматичні й ієрархічні відношення між мовними одиницями.
19. Структура мови.
20. Основні й проміжні рівні мови.
21. Теорія ізоморфізму й ієрархії рівнів мови.
22. Своєрідність системності мови.
23. Співвідношення системних і несистемних явищ у мові. Система і норма.

Змістовний модуль 2.

1. Передумови фонології.
2. Поняття фонем.
3. Фонем в парадигматиці й синтагматиці.
4. Поняття фонологічної системи.
5. Фонологічні школи.
6. Граматика. Граматичне значення.
7. Граматичні категорії.
8. Морфологічний рівень. Морфема.
9. Синтаксичний рівень.
10. Сучасні теорії речення.
11. Поняття лексико-семантичної системи.
12. Парадигматичні відношення.

13. Синтагматичні відношення.
14. Епідигматичні відношення
15. Суспільна природа мови.
16. Суспільні функції мови.
17. Соціальна зумовленість мовних явищ.
18. Суспільний характер мовної норми.
19. Залежність стану мови від стану суспільства.
20. Мова як найважливіша етнічна ознака. Мова, нація і держава.
21. Мова і культура.
22. Соціолінгвістика, її предмет, завдання і проблеми.
23. Інтерлінгвістика.
24. Мова як явище, що історично розвивається.
25. Синхронія і діахронія.
26. Зовнішні причини мовних змін.
27. Внутрішні причини мовних змін.
28. Питання про прогрес у розвитку мов.
29. Поняття про методи наукового дослідження.
30. Вихідні прийоми наукового аналізу мовного матеріалу.
31. Описовий метод.
32. Порівняльно-історичний метод.
33. Метод лінгвістичної географії.
34. Зіставний метод.
35. Структурний метод.
36. Методика безпосередніх складників.
37. Трансформаційний аналіз.
38. Компонентний аналіз.

Перелік поточних питань з курсу для самостійного опрацювання.

1. Загальне і теоретичне мовознавство.
2. Мовознавство і суспільні науки.
3. Науково-технічний прогрес і лінгвістика.
4. Інтеграція наук і поява на стику нових дисциплін (артикуляційна фізіологія, нейролінгвістика, психолінгвістика, соціолінгвістика, інженерна лінгвістика, математична лінгвістика, етнолінгвістика, лінгвогеографія тощо).
5. Основні розділи мовознавства: теорія і методологія мовознавства.
6. Історія мовознавства (основні напрями, підходи до вивчення).
7. Семіотика як наука, що вивчає знакові системи.
8. Мова і знаки, їх структура й класифікація.
9. Унілатеральна й білатеральна теорія мовного знака.
10. Специфічні властивості мовного знака
11. Науки, які вивчають несловесну інформацію.
12. Проблема взаємозв'язку мови мислення і свідомості.
13. Три типи мислення (чуттєво-образне, технічне і поняттєве) і їх відношення до мови.
14. Мовні одиниці і логічні форми мислення.
15. Менталінгвістика як наука, що вивчає взаємовідношення мови мислення і свідомості.
16. Поняття про нейролінгвістику.
17. Психолінгвістика як наука, що вивчає процеси сприйняття і формування (породження) мовлення.
18. Поняття «мова» і «мовлення» в історії мовознавства.
19. Три підходи до вивчення проблеми «мова і мовлення»: гносеологічний, онтологічний і прагматичний.
20. Принципи розмежування мови і мовлення.

21. Протиріччя між мовою і мовленням як одна з головних причин розвитку мови.
22. Актуальність розв'язання проблеми мови і мовлення для методики викладання мови.
23. Система і структура мови.
24. Поняття про яруси (рівні) мовної системи. Основні і проміжні яруси, їх одиниці.
25. Взаємозв'язок структурних компонентів мови в межах кожного ярусу і всіх ярусів між собою
26. Охарактеризуйте рівні мови.
27. Фонетика і фонологія.
28. Проблеми фонемі.
29. Наука про диференційні ознаки фонемі і теорія опозицій в фонології.
30. Просодичні одиниці і проблеми їх теоретичного і експериментального вивчення.
31. Методи фонології і проблеми фонемного описання різних мов.
32. Аналіз основних фонологічних концепцій.
33. Аналіз основних граматичних концепцій.
34. Проблема граматичного значення і визначення граматичних категорій в мовах різних типів.
35. Визначення морфемі і проблема мінімального мовного знака.
36. Проблема морфологічної структури слова і принципів її описання стосовно до мов різних типів.
37. Проблема форми слова і поняття парадигми. Принципи класифікації слів за частинами мови.
38. Словотворення в системі мови, його основні поняття.
39. Структурний і комунікативний синтаксис.
40. Методи вивчення синтаксичних структур і основні синтаксичні концепції.
41. Слово як основна одиниця мовної системи і типи словесних знаків.
42. Рівні аналізу слова: лексематичний і лексико-семантичний.
43. Системна організація лексики.
44. Лексичне значення слова і його значимість (цінність).
45. Теорія семантичного трикутника.
46. Семантична структура слів і поняття логічної семантики (денотат, сигніфікат, десигнат, референція).
47. Поняття семи і методи аналізу семантичної структури слова.
48. Місце фразеологічних одиниць в системі мови, їх типи і функціонування.
49. Багатоаспектна природа мови. Своєрідність мови як суспільного явища.
50. Соціальна диференціація мови, її основні форми.
51. Залежність стану мови від стану суспільства (соціальної організації і соціальної диференціації суспільства, демографічних змін, відмінностей у рівнях економічного розвитку, явищ надбудовного характеру).
52. Основні поняття соціолінгвістики: мовна ситуація, мовна політика.
53. Забезпечення прав на вільний розвиток мов національних меншин в українській державі.
54. Мова як найважливіша етнічна ознака.
55. Мовна поведінка.
56. Перспективи мовного розвитку людства
57. Стан мови як динамічна рівновага.
58. Зовнішні причини мовних змін: контактування мов, прогрес людського суспільства, культурно-історичний контекст.
59. Найважливіші типи внутрішніх змін: пристосування мовного механізму до фізіологічних особливостей людського організму, удосконалення мовного механізму.
60. Чи впливає тип мови на її досконалість?
61. Загальнонауковий (філософський) і суспільно-науковий метод.
62. Два прийоми описового методу: внутрішньої і зовнішньої інтерпретації.
63. Прийоми і принципи етимологічного аналізу.
64. Типологічна класифікація мов. Мовні універсалії.
65. Метод лінгвогеографії. Принципи і методи укладання діалектологічних атласів.
66. Психолінгвістичні методи.

69. Застосування математичних методів у мовознавстві.
70. Прикладна лінгвістика.

7. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Бацевич Ф.С. Вступ до лінгвістичної генології: навчальний посібник. Київ: Видавничий центр «Академія», 2016. 248с.
2. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики: Підручник. Київ: Видавничий центр «Академія», 2014. –344с.
3. Бевзенко С. П. Історія українського мовознавства: навчальний посібник. Київ: Вища школа, 2019. 231 с.
4. Білецький А.О. Про мову і мовознавство: Навчальний посібник для студентів філ. спец. вищ. навч. закладів. Київ: «АртЕк», 2016. 224с.
5. 21. Кочерган М. П. Вступ до мовознавства : підручник / М. П. Кочерган. – 2-е вид. –К. : Видавничий центр “Академія”, 2018. – 368 с.
6. Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми: Підручник. Полтава: Довкілля-К, 2018. 712с.

Допоміжна

1. Бацевич Ф. С. Філософія мови. Історія лінгвофілософських учень : підручник/Ф. С. Бацевич. – К. : Академія, 2018. – 240 с. Бевзенко С. П. Вступ до мовознавства : короткий нарис : навч. посібник /
2. С. П. Бевзенко. – К. : Вища шк., 2016. – 144 с.
3. Загнітко А. П. Історія українського мовознавства в особах : наук.-навч. посібник / А. П. Загнітко. – Донецьк : ДонНУ, 2016. – Ч. 1. – 184 с.
4. Зеленько А. С. З історії лінгвістичних вчень / А. С. Зеленько. – Луганськ : Альма-матер, 2002.
5. Карпенко Ю. О. Вступ до мовознавства : підручник / Ю. О. Карпенко. – 2-е вид., стер. – К. : Академія, 2019. – 336
6. Кириченко Г. С. Нариси загального мовознавства : навч. посібник: у 2 ч. / Г. С. Кириченко, С. В. Кириченко, А. П. Супрун; за ред. А. П. Супрун. – К. : Видавничий дім «Ін Юре», 2008 // Ч. I: Мова, її будова та функції в суспільстві. – 2018. – 168 с.

Інформаційні ресурси

1. <https://www.academia.edu/>
2. Library of Congress. [electronic resource]. – access mode : <http://www.loc.gov/>
3. Корпус української мови. [electronic resource]. – access mode : mova.info
4. British National Corpus. [electronic resource]. – access mode : www.natcorp.ox.ac.uk/
5. Etymological Dictionary of Modern English / Ed. by D. Harper. [electronic resource]. – access mode : <http://www.etymonline.com>
6. Germanic etymology. [electronic resource]. – access mode : <http://starling.rinet.ru/cgi-bin/query.cgi?basename=\data\ie\germet&root=config&morpho=0>
7. Zinken J. Metaphors, Stereotypes, and the Linguistic Picture of the World: Impulses from the Ethnolinguistic School of Lublin [Electronic resource] / J. Zinken // [Metaphoric.de](http://www.metaphoric.de/). – 2004. – № 7. – Режим доступу до журн. : <http://www.metaphoric.de/07>.
8. The Free Encyclopedia [Electronic resource]. – Way of access : <http://en.wikipedia.org/wiki>.

Міжнародні видання

1. Applied Linguistics. - 2015. - V. 16.
2. The Handbook of Applied Linguistics / Alan Davies, Catherine Elder, Eds. – Oxford : Blackwell Publishing Ltd, 2014. – 866p.

3. A guide in APPLIED LINGUISTICS for students of Linguistics (compiled by V. Yakuba from the Routledge Handbook of Applied Linguistics, ed. James Simpson, 2011) - Kyiv, 2013.
4. Abbot V., Black J., Smith E. The representation of scripts in memory / V. Abbot, J. Black, E. Smith // Journal of memory and language. – 2018. – № 24. – P. 179–199.
5. Chandler D. Semiotics : the basics / D. Chandler D. – London [etc.] : Routledge, 2007. –XVIII, 307 p.
6. Evans V. Cognitive linguistics : An Introduction / Vyvyan Evans and Melanie Green. – Edinburgh : Edinburgh University Press, 2016. – 830 p.
7. Grosz B.J., SparckJ. K., and Webber B.L. Readings in Natural Language Processing. - Los Altos, 2016.
8. Gussmann E. Phonology: Analysis and Theory. - Cambridge, 2002.
9. Gutt E. Translation and Relevance. - Oxford, 2019.

ЛИСТ ОНОВЛЕННЯ ТА ПЕРЕЗАТВЕРДЖЕННЯ РОБОЧОЇ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ
ДИСЦИПЛІНИ

РОЗГЛЯНУТО ТА СХВАЛЕНО

на засіданні кафедри _____

Протокол від _____ 20__ р. № _____.

Укладач:

Дячук О.В., к.філол.н., доцент кафедри

**Лист оновлення та перезатвердження робочої програми навчальної дисципліни
(протягом 5 років після затвердження або до затвердження)**

Навчальний рік	Дата засідання кафедри – розробника РПНД	Номер протоколу	Підпис завідувача кафедри	Підпис гаранта ОП

Рецензії

на робочу програму навчальної дисципліни «Загальне мовознавство»
для підготовки бакалаврів денної та заочної форм навчання
у галузі знань 03 «Гуманітарні науки»
спеціальність 035 «Філологія»
ОПП «Германські мови та літератури (переклад включно)»

Запропонована програма з дисципліни «Загальне мовознавство» є обов'язковою для філологів-здобувачів вищої освіти германського напрямку знань і має на меті підготовку кваліфікованих фахівців, які в майбутньому оволодіють англійською та німецькою (китайською) мовами.

Укладачі конкретно визначають мету та призначення дисципліни у підготовці фахівця, точно подають завдання теоретичного курсу, а також мають чітке уявлення про об'єкт і предмет дисципліни, що, без сумніву, дає можливість їй логічно структурувати програму таким чином, щоб вона чітко корелювала з поставленими задачами для здобувачів вищої освіти. Так, програмою справді зручно користуватися, оскільки вона складається з чітко структурованих розділів, а саме: вступу; навчально-тематичного плану; змісту тем дисципліни; планів лекцій; планів практичних занять та завдань для самостійної роботи; методичних рекомендацій до засвоєння дисципліни; критеріїв оцінювання знань; запитань до заліку; запитань до іспиту; списку рекомендованої літератури.

Плани семінарських занять та завдань для самостійної роботи диференційовано за такими підрозділами: завдання для семінарських занять та завдання для самостійної роботи. Кожен з цих підрозділів, в свою чергу, виділяє теоретичну та практичну частини.

Після кожної теми подано перелік літератури для засвоєння матеріалу. У кінці навчально-методичного комплексу наведено ретельно відібрану бібліографію, професійно з методологічного погляду структуровану на основну, нормативну, додаткову та інтернет-джерела.

Зауважень стосовно змісту та оформлення немає.

З огляду на викладений вище аналіз, вважаємо, що в цілому робоча програма з дисципліни може бути рекомендована для затвердження на Науково-методичній раді університету.

Рецензент:

д.н. із соц.ком., професор, декан факультету
соціально-гуманітарних технологій та менеджменту

 Н.І. Зікун

2023/03/28 16:10

Рецензія

на робочу програму навчальної дисципліни «Загальне мовознавство»
для підготовки бакалаврів денної та заочної форм навчання
у галузі знань 03 «Гуманітарні науки»
спеціальність 035 «Філологія»
ОПП «Германські мови та літератури (переклад включно)»

Запропонована програма з дисципліни «Загальне мовознавство» є обов'язковою для філологів-здобувачів вищої освіти германського напрямку знань і має на меті підготовку кваліфікованих фахівців, які в майбутньому оволодіють англійською та німецькою мовами. Загальна мета програми полягає в тому, щоб ця дисципліна стала засобом подальшого розвитку здобувачів вищої освіти.

Конкретно визначено мету та призначення дисципліни у підготовці фахівця, точно подає завдання теоретичного курсу, а також має чітке уявлення про об'єкт і предмет дисципліни, що, без сумніву, дає можливість їй логічно структурувати програму таким чином, щоб вона чітко корелювала з поставленими задачами для здобувачів вищої освіти. Так, програмою справді зручно користуватися, оскільки вона складається з чітко структурованих розділів.

Зміст тем дисципліни стисло подає суть кожної теми, вказує на літературу та основні терміни і поняття до теми. Плани лекцій складаються з переліку питань та рекомендованої літератури до кожної теми.

Після кожної теми подано перелік літератури для засвоєння матеріалу. У кінці навчально-методичного комплексу наведено ретельно відібрану бібліографію, професійно з методологічного погляду структуровану на основну, нормативну, додаткову та інтернет-джерела.

Зауважень стосовно змісту та оформлення немає.

З огляду на викладений вище аналіз, вважаємо, що в цілому робоча програма з дисципліни «Вступ до мовознавства і перекладознавства» відповідає Положенням про навчально-методичний комплекс дисциплін і є базовою для викладання відповідної дисципліни у вищих навчальних закладах у підготовці бакалаврів.

Рецензент:
кандидат педагогічних наук, доцент
професор кафедри мовної підготовки та соціальних
комунікацій

Л.В. Онучак

2023/03/28 16:10